

Den europeiska landskapskonventionen

Inom projektet Hållbar vindkraft i Dalarna har det, i samband med dialoggrupperna, tagits fram en översiktlig sammanställning av den europeiska landskapskonventionen och hur den har beskrivits i dokument samt hos flera olika myndigheter. Sammanställningen utgjorde ett underlag för dialoggruppernas arbete och diskussioner rörande den europeiska landskapskonventionen. Gruppdeltagarna har även haft tillgång till det underlag som sammanställningen utgick från. Utifrån detta underlag och diskussion har följande slutsatser dragits inom projektet Hållbar vindkraft i Dalarna.

Slutsatser om landskapskonventionens betydelse för arbetet med hållbar vindkraft i Dalarna:

- Landskapets ständiga förändring är en naturlig del av landskapets utveckling. Med landskap menas *”ett område sådant som det uppfattas av människor och vars karaktär är resultatet av påverkan av och samspel mellan naturliga och/eller mänskliga faktorer”*.
- Landskapskonventionen innehåller en tydlig demokratisk aspekt som lyfter fram landskapets sociala betydelse och understryker vikten av att människor kan delta aktivt i värdering och förvaltning av landskapet.
- Vindkraftsetableringen förändrar landskapet påtagligt. Vissa landskap är känsligare än andra för vindkraft.
- I planeringen av vindkraften behöver kommunen kommunicera med brukarna om deras uppfattningar och användning av olika landskap.
- I värderingen av landskapet och landskapspåverkan behöver olika grupper finnas representerade, såsom experter, planeringstjänstemän, projektörer och brukare av miljöerna.
- Den europeiska landskapskonventionen är relativt allmänt hållen och implementeras via befintligt regelverk. En egen lagstiftning skulle ge konventionen större genomslagskraft.
- Projektet försöker uppfylla landskapskonventionen genom att:
 - se till att den deltagande processen stärks när vindbruksplaner uppdateras och tillståndsprocessen genomförs.
 - ta fram underlag som gör det enklare att se hur landskapet förändras genom vindkraften, såsom synlighetsanalyser, analyser av kumulativa effekter, VR-visualiseringar av vindkraften.
 - ge de olika kompetenser som finns i projektets dialoggrupper möjlighet att aktivt delta i arbetet rörande landskap och vindkraft.
 - informera om, samt diskutera den europeiska landskapskonventionen med deltagande representanter för att därmed sprida kunskap och information om dess betydelse och innehåll för en hållbar vindkraft i Dalarna

Sammanställning

Nedan följer en sammanställning, urklipp av hur den europeiska landskapskonventionen behandlas, presenteras av olika myndigheter och i dokument.

Naturvårdsverket:

Naturvårdsverket skriver att:

”Den europeiska landskapskonventionen syftar till att förbättra skydd, förvaltning och planering av landskap i Europa. Den syftar också till att främja samarbetet kring landskapsfrågor inom Europa och till att stärka allmänhetens och lokalsamhällets delaktighet i det arbetet.”

”Sverige har ratificerat konventionen och den trädde i kraft 1 maj 2011. Sveriges regering gjorde bedömningen att lagstiftningen i Sverige lever upp till de generella krav som ställs i konventionen och som handlar om att landskapets betydelse ska erkännas i lag.”

Källa: <https://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/EU-och-internationellt/Internationellt-miljoarbete/miljokonventioner/Landskapskonventionen/>

Riksantikvarieämbetet:

Det är RAA som är ansvarig för genomförandet av konventionen.

Landskapet är en gemensam tillgång och ett gemensamt ansvar. Berörda myndigheter måste ta ett självständigt ansvar för konventionens genomförande inom de områden de verkar.

Definition av landskapet: *”Ett område sådant som det uppfattas av människor och vars karaktär är resultatet av påverkan av och samspel mellan naturliga och/eller mänskliga faktorer”.*

”Vi måste ofta förhandla om hur landskapets resurser ska nyttjas och utvecklas. Det krävs därför ett nära samarbete mellan myndigheter, organisationer, företag och enskilda för att landskapets mångfald av värden ska kunna hanteras på ett hållbart sätt.”

Landskapskonventionen innehåller en tydlig demokratisk aspekt. Dels därför att den lyfter fram landskapets sociala betydelse, dels därför att den understryker vikten av att människor kan delta aktivt i värdering och förvaltning av landskapet.

Källa: <https://www.raa.se/samhallsutveckling/internationellt-arbete-och-eu-samarbete/europaradet/europeiska-landskapskonventionen/>

https://www.raa.se/publicerat/br2008_1.pdf

<https://www.coe.int/en/web/landscape>

Vägledning för vindkraft: Örebro 2019

Ökad medvetenhet om landskapets betydelse och främjad delaktighet i beslutsprocesser som rör det lokala landskapet utgör grundläggande intentioner i den europeiska landskapskonventionen.

Någon objektiv metod att beskriva landskapets samlade kvaliteter finns inte. Inställningen till vindkraft påverkar i hög grad om ett vindkraftverk upplevs som störande. Samråd och information är viktigt för att hitta bra placeringar. (sida 19)

Vind & kulturmiljö. (Häggström 2013, Vindval, Naturvårdsverket)

"Landskapet är summan av alla de handlingar som ägt rum i en trakt utifrån givna naturgeografiska förutsättningar. Det konstateras att vindkraften kommer att förändra landskapet påtagligt. Det är viktigt att vindkraftexpansionen sker med hänsyn tagen till landskapets unika värden idag och i framtiden. Det konstateras vidare att vissa landskap är känsligare än andra för vindkraft samt att all förändring av landskapet måste hanteras genom en demokratisk process" (s.24).

"Den demokratiska aspekten är grunden till resonemangen i den Europeiska landskapskonventionen i vars inledande ändamålsdeklaration står att läsa: som önskar uppfylla allmänhetens önskan att kunna glädja sig åt landskap med hög kvalitet och att spela en aktiv roll i utvecklingen av landskapen. (s.31)"

Den europeiska landskapskonventionen är *"relativt allmänt hållen och ska implementeras i/via befintligt regelverk"* (s.34).

"För att skapa en brett förankrad placering skulle etableringsprocessen gynnas av att olika grupper finns representerade vid värderingen av landskapet, såsom planeringstjänstemän, projektör och brukare av miljöerna vilket ligger i linje med andemeningen i den Europeiska landskapskonventionen" (s.44).

*"Värdering ska även väga in vad de boende anser är traktens viktigaste kulturmiljöer, något som ligger i linje med bland annat demokratiaspekten i den Europeiska landskapskonventionen" (s.8).
"Samtidigt finns i den Europeiska landskapskonventionen ett expert- och utbildningsperspektiv som innebär att experter bör identifiera de vetenskapliga och representativa kulturmiljöer som är viktigast i ett område" (s.8).*

Vindkraftshandboken (Boverket 2009)

"Enligt landskapskonventionen är landskapets ständiga förändring en naturlig del av landskapets utveckling. Konventionen har också en tydlig demokratisk aspekt. Den lyfter fram landskapets sociala betydelse och understryker vikten av att människor kan delta aktivt i värdering och förvaltning av landskapet" (s.40).

Vindkraftshandboken tar bland på sidorna 49-50 under rubriken: Bedömning av landskapets tålighet för vindkraft, allmänt om hur man kan hantera och bedöma påverkan på landskap, delvis utifrån landskapskonventionen.

Vindkraft kring Siljan (Länsstyrelsen i Dalarnas län 2010)

"I landskapskonventionens anda har det utförts ett aktivt arbete med samrådsmöten, m.m. för att informera och skapa dialog med boende och verksamma" (s.3).

"Landskapskonventionen ställer krav på den som planerar att se till hela landskapet och ta hänsyn till brukarnas värderingar av sina landskap. Det gäller vad människor uppfattar som "vackert" eller "funktionellt" men också vad landskapet betyder för olika människor i en djupare bemärkelse. Planeringen ska enligt landskapskonventionen kommunicera med brukarna om deras uppfattningar och användning av olika landskap" (s.12).

”Ambitionen i konventionen är att överbrygga det sektoriserade sättet att planera och förvalta landskapet. Konventionen ställer dessutom krav på en ökad demokratiprocess vad det gäller definitioner och bedömningar av landskapets känslighet i förhållande till förändringar” (s13).

”Exempelvis överbrygga den sektorisering som skett mellan kulturvärden och naturvärden...”(s.106).

”I landskapet samverkar fysiska och kulturella krafter över tiden...”(s.106).

Eftersom landskapets olika värden är kopplade till hur vi använt och använder det krävs samverkan mellan företrädare för olika intressen, samt med den breda allmänheten då vi står inför förändringar” (s.106).

*”Att utgå från markägostrukturerna medger även en högre geografisk analysnivå vilket är viktigt med hänsyn till undersökningsområdets storlek och tanken på att **ge en strategisk beskrivning av landskapet som en helhet i enlighet med landskapskonventionens intentioner**” (s.45).*

Sammanställt av: Benedict Alexander, Länsstyrelsen i Dalarnas län.

Källhänvisning

Boverket, 2009. Vindkraftshandboken – Planering och prövning av vindkraftverk på land och i kustnära vattenområden. Boverket.

Häggström, L, 2013. Vindkraft & kulturmiljö. Vindkraftens påverkan på kulturmiljön – metoder och exempel. Rapport 6531. Vindval. Naturvårdsverket.

Länsstyrelsen i Dalarnas län, 2010. Vindkraft kring Siljan – en landskapsbedömning. Rapport 2010:02. Plan- och beredskapsenheten, Länsstyrelsen i Dalarnas län

Länsstyrelsen i Örebro län, 2019. Vindkraft i Örebro län – en vägledning kring etablering. 2019:19, Länsstyrelsen i Örebro län

Naturvårdsverket 2019. Vindkraftens påverkan på människors intressen – landskapet (informationsbroschyr). Naturvårdsverket.

Digitala referenser:

<https://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/EU-och-internationellt/Internationellt-miljoarbete/miljokonventioner/Landskapskonventionen/>

<https://www.raa.se/samhallsutveckling/internationellt-arbete-och-eu-samarbete/europaradet/europeiska-landskapskonventionen/>

<https://www.coe.int/en/web/landscape>

https://www.raa.se/publicerat/br2008_1.pdf

Ytterligare litteratur:

Boverket, 2009. Vindkraften och landskapet – att analysera förutsättningar och utforma anläggningar. Boverket

Gradén, M. 2016. Storskalig vindkraft i skogen. Om rationell planering och lokalt motstånd. Geographica 10. 193 pp. Uppsala: Department of Social and Economic Geography, Uppsala University.

Mels, T, Mels S. 2014. Deltagande landskapsanalys för vindkraft. Rapport 6625. Vindval. Naturvårdsverket

Naturvårdsverket. 2012. Vindkraftens påverkan på människors intressen – en syntesrapport. Rapport 6497. Vindval. Naturvårdsverket.

Trafikverket. 2015. Landskapskaraktärsanalys för Västernorrland – Delrapport inom projektet Landskap i långsiktig planering. 2015:159. Trafikverket.

Trafikverket, 2017. Landskapet är arenan – Integrerad landskapskaraktärsanalys, en metodbeskrivning. 2017:180. Trafikverket.